

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання програми «Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями»

1. Мета

Метою розроблення проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання програми «Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями»» (далі – проєкт акта) є приведення нормативно-правових актів у відповідність до вимог чинного законодавства України та покращення якості надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ та догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт акта розроблено відповідно до пункту 6 частини першої статті 1, статті 2 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ».

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» щодо застосування сучасних підходів до профілактики, тестування і лікування ВІЛ-інфекції відповідно до керівних документів Всесвітньої організації охорони здоров'я» передбачено внесення змін до Закону, якими передбачається узгодження понятійного апарату.

Крім того, наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20 лютого 2024 року № 288 «Про затвердження Порядку надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 07 березня 2024 року за № 332/41677, було затверджено Порядок надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ, та визнано таким, що втратив чинність наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12 липня 2019 року № 1606 «Про затвердження Порядку надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02 серпня 2019 року за № 855/33826. Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 26 січня 2024 року № 140 «Про затвердження Порядку надання послуг з догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 13 лютого 2024 року за № 216/41561, було затверджено Порядок надання послуг з догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ, та визнано таким, що втратив чинність наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12 липня 2019 року № 1607 «Про затвердження Порядку надання послуг з догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02

серпня 2019 року за № 854/33825. Зазначеними змінами у нормативно-правових актах врегульовано питання надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ та догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ.

Актуальність та доцільність розробки проєкту акта обумовлена необхідністю перегляду підходів до закупівлі та надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників ключових груп щодо інфікування ВІЛ, а також з догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ, з урахуванням сучасних практик надання даних послуг у сфері протидії ВІЛ та актуальних потреб їх отримувачів.

Щодо введення додаткових послуг (скринінг на тривожні розлади та переадресація ДКП).

Відповідно до статті 4 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», держава гарантує забезпечення доступу населення до засобів профілактики, що дають змогу запобігти зараженню і поширенню ВІЛ-інфекції статевим шляхом, у тому числі доконтактної та постконтактної профілактики; вільного доступу до послуг доконтактної профілактики членам сімей, які проживають з людьми з ВІЛ, партнерам.

Зважаючи, що ВІЛ/СНІД формують основний тягар інфекційних хвороб в Україні, що впливають на погіршення якості та тривалості життя, призводять до тяжких наслідків для здоров'я, сприяють втраті працездатності та передчасній смертності, зумовлюють появу множинних супутніх станів та захворювань, що в цілому визначає протидію поширенню цих хвороб важливим завданням громадського здоров'я, Державною стратегією у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 року № 1415-р (далі – Державна стратегія), однією з оперативних цілей визначено запобігання новим випадкам інфікування ВІЛ-інфекцією, що передбачає забезпечення доступу та сприяти отриманню представниками ключових груп населення комплексних профілактичних послуг, зокрема тих, що надаються на рівні громад та силами спільнот, за рахунок державного та місцевого бюджетів, зокрема до послуг медикаментозної доконтактної профілактики ВІЛ-інфекції ключовим групам населення. Одним із ключових індикаторів ефективності реалізації Стратегії відповідно до її стратегічної цілі 1 «Зменшення захворюваності на ВІЛ-інфекцію та зниження смертності від хвороб, зумовлених СНІДом», є охоплення представників кожної з ключових груп населення комплексними послугами з профілактики, з визначенням цільового значення 2030 року - 90%.

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про систему громадського здоров'я», система громадського здоров'я діє з дотриманням принципу цілісності – цілісного підходу до здоров'я та визнання єдності його фізичних, психічних, психологічних, духовних і соціальних аспектів. В той же час, згідно з Концепцією розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України

від 27 грудня 2017 року № 1018-р, однією з основних компонентів проблеми у сфері охорони психічного здоров'я в Україні є недостатня диференційованість надання допомоги у сфері охорони психічного здоров'я з урахуванням чутливості до потреб різних груп суспільства.

Враховуючи вищезазначене, стигматизація та інші види дискримінації можуть призводити до виникнення психічних розладів у осіб, що живуть з ВІЛ та погіршення їх прихильності до лікування, що зумовлює необхідність розширення переліку послуг з профілактики ВІЛ, передбачивши в проєкті акта скринінг депресивних та тривожних розладів, що також сприятиме дотриманню принципу цілісності системи громадського здоров'я.

Перегляд структури та змісту послуг з профілактики ВІЛ серед представників ключових груп щодо інфікування ВІЛ та догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ, не обмежить обсяг та якість надання вже існуючих послуг, в зв'язку з їх взаємозалежністю та пов'язаністю, а також забезпеченням, в тому числі, за рахунок коштів з інших джерел (міжнародна технічна та донорська допомога, благодійна та гуманітарна допомога).

Щодо ключових груп, яким надаються послуги з профілактики ВІЛ.

Державною стратегією визначено, що ключовими групами населення є групи населення, визначені відповідно до рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України, які з урахуванням певних поведінкових практик, фізичних та психофізіологічних станів та інших умов, що доказово впливають на підвищені ризики інфікування ВІЛ-інфекцією, вірусними гепатитами або туберкульозом, є пріоритетними під час формування та впровадженні заходів з реалізації Стратегії.

Підпунктом 3 пункту 4 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання програми «Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 року № 1121 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2020 р. № 698) передбачено, зокрема, закупівлю послуг з профілактики ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ, до яких належать послуги з надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг у частині запобігання інфікуванню ВІЛ та зменшення шкоди, розповсюдження презервативів та лубрикантів, обміну та видачі шприців, тестування на ВІЛ, проведення скринінгу на туберкульоз. Отримувачами зазначених послуг з профілактики ВІЛ є чоловіки, які мають сексуальні стосунки з чоловіками, особи, які надають сексуальні послуги за винагороду, люди, які вживають наркотичні засоби ін'єкційним способом.

При цьому Перелік груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.02.2013 № 104, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26.02.2013 за № 323/22855, включав 6 груп (споживачі ін'єкційних наркотиків; особи, які надають сексуальні послуги за винагороду; чоловіки, які мають сексуальні стосунки з чоловіками; статеві партнери споживачів ін'єкційних наркотиків; клієнти осіб, які надають сексуальні послуги за винагороду; статеві партнери чоловіків, які практикують секс з чоловіками).

Наразі зміни, внесені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» щодо застосування сучасних підходів до профілактики, тестування і лікування ВІЛ-інфекції відповідно до керівних документів Всесвітньої організації охорони здоров'я», вивели з правового поля термінологічне поняття «групи підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ», ввівши натомість поняття «ключових груп щодо інфікування ВІЛ».

Відповідно до пункту 6 статті 1 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», ключовими групами щодо інфікування ВІЛ, визначаються групи людей, яким з урахуванням особливостей їх поведінки та поведінки їхнього оточення загрожує підвищений ризик контакту з джерелом інфікування ВІЛ і які суттєво впливають на динаміку поширення ВІЛ. Визначення та перегляд переліку таких груп на національному рівні здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, з урахуванням критеріїв та рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я. На регіональному рівні органами місцевого самоврядування можуть бути визначені додаткові ключові групи щодо інфікування ВІЛ.

Перелік ключових груп щодо інфікування ВІЛ та критерії їх визначення затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2023 № 1632, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 16.10.2023 за № 1804/40860, який включає 7 груп ключових груп щодо інфікування ВІЛ, до яких належать:

- 1) статеві партнери та партнерки ВІЛ-позитивних людей;
- 2) люди, які вживають наркотики ін'єкційно;
- 3) чоловіки, які мають сексуальні стосунки з чоловіками;
- 4) люди, які надають сексуальні послуги;
- 5) статеві партнери та партнерки людей, які вживають наркотики ін'єкційно;
- 6) особи, які тримаються в установах виконання покарань та попереднього ув'язнення, особи, звільнені з установ виконання покарань;
- 7) трансгендерні люди.

Згідно з дослідженнями, які містяться у Інформаційному бюлетені «ВІЛ-інфекція в Україні» (Випуск № 54 (2023), епідемія ВІЛ-інфекції в Україні сконцентрована в ключових групах населення з найвищим показником поширеності 20,9% серед людей, які вживають наркотики ін'єкційно поширеність ВІЛ-інфекції складає 20,9 %; серед чоловіків, які мають сексуальні стосунки з чоловіками – 3,9 % та серед людей, які надають сексуальні послуги – 3,1%, додатково з інформацією можна ознайомитись за посиланням: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/HIV_in_UA_54_2023.pdf, та перевищують показники серед загального населення.

Враховуючи вище викладене, надання послуг з профілактики ВІЛ саме цим трьома ключовими групами населення, а саме: людям, які вживають наркотики

ін'екційно; чоловікам, які мають сексуальні стосунки з чоловіками; людям, які надають сексуальні послуги, є пріоритетними під час формування та впровадженні заходів з реалізації Стратегії.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта пропонується внести зміни до Порядку використання коштів у державному бюджеті для виконання програми «Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 року № 1121.

Прийняття проєкту акта забезпечить узгоджене врегулювання положень щодо закупівлі та надання послуг з догляду та підтримки людей, які живуть з ВІЛ, а також з профілактики ВІЛ серед представників ключових груп щодо інфікування ВІЛ, зокрема, визначення конкретного переліку найменувань та розширення змісту таких послуг, деталізації їх отримувачів та надавачів.

4. Правові аспекти

У даній сфері суспільних відносин діють такі нормативно-правові акти:

Конституція України;

Закони України «Основи законодавства України про охорону здоров'я України», «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», «Про систему громадського здоров'я»;

Державна стратегія у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 року № 1415-р.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту акта не потребує додаткових фінансових витрат з державного та/або місцевих бюджетів.

Реалізація проєкту акта буде здійснюватися за кошти державного бюджету та за кошти міжнародної фінансової допомоги в рамках програми Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією «Стійка відповідь на епідемії ВІЛ і ТБ в умовах війни та відновлення України», згідно з Угодою про надання гранту між Замовником та Глобальним фондом № 3645 від 19 грудня 2023 року у відповідності до Закону України «Про виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні» від 21.06.2012 року № 4999-VI зі змінами (далі – Глобальний фонд)

За кошти державного бюджету заплановані закупівлі та надання послуг з догляду та підтримки людей, які живуть з ВІЛ, а також з профілактики ВІЛ серед представників ключових груп щодо інфікування ВІЛ, послуг медико – психосоціального супроводу пацієнтів з чутливим та мультирезистентним туберкульозом в сумі 136 077,7 тис. гривень., та будуть здійснюватися у межах видатків, передбачених МОЗ як головному розпоряднику бюджетних коштів за програмою 2301040 «Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями» на 2026-2027 роки.

За кошти Глобального фонду заплановані закупівлі та надання послуг з догляду та підтримки людей, які живуть з ВІЛ, а також з профілактики ВІЛ серед представників ключових груп щодо інфікування ВІЛ, послуг медико – психосоціального супроводу пацієнтів з чутливим та мультирезистентним туберкульозом в сумі 454 279,07 тис. гривень у 2025 році, 431 210,76 тис. гривень - у 2026 році, 300 149,65 тис. гривень - у 2027 році.

Фінансово-економічні розрахунки додаються.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта потребує проведення публічних консультацій, шляхом опублікування на офіційному веб-сайті Міністерства охорони здоров'я України.

Проект акта не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної, тому не потребує погодження із представниками всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування чи відповідних органів місцевого самоврядування, уповноваженими представниками всеукраїнських профспілок, їх об'єднань та всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, Урядовим уповноваженим з прав осіб з інвалідністю та всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, їх спілок, Уповноваженим із захисту державної мови.

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності, тому не потребує направлення на погодження до наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій.

Проект акта потребує погодження з Міністерством фінансів України, Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством економіки України, Державною регуляторною службою України, Національною службою здоров'я України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Проект акта потребує проведення правової експертизи Міністерством юстиції України.

7. Оцінка відповідності

Проект акта не містить норм, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, стосується прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, створюють підстав для дискримінації.

Проект акта потребує направлення до Національного агентства з питань запобігання корупції України для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи не проводилися.

Проект акта потребує направлення до Урядового офісу координації

європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінетів Міністрів для проведення експертизи на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, у тому числі міжнародно-правовим, та праву Європейського Союзу (*acquis* ЄС).

8. Прогноз результатів

Реалізація проєкту акта сприятиме приведенню нормативно-правових актів у відповідність до законодавства України.

Реалізація акта не матиме вплив на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини, про це зазначається окремо та наводяться дані і розрахунки, які підтверджують чи обґрунтовують такий прогноз, а також зазначаються можливі шляхи мінімізації негативного впливу.

Вплив на інтереси заінтересованих сторін

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Держава	Позитивний	Прийняття проєкту акта забезпечить приведення нормативно-правових актів у відповідність до законодавства України та реалізацію оперативних функцій громадського здоров'я, а також узгоджену державну політику з профілактики поширенню ВІЛ, догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ.
Ключові групи щодо інфікування ВІЛ, люди, які живуть з ВІЛ	Позитивний	Прийняття проєкту акта сприятиме покращенню якості надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ та догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ.
Надавачі послуг з догляду та підтримки людей, які живуть з ВІЛ, та послуг з профілактики ВІЛ серед представників ключових груп щодо інфікування ВІЛ	Позитивний	Реалізація проєкту акта дозволить чітко регламентувати умови доступу до надання послуг представникам деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ, а також з догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ, перелік та зміст таких послуг.

Міністр охорони здоров'я України

« ____ » _____ 2024 року

Віктор ЛЯШКО